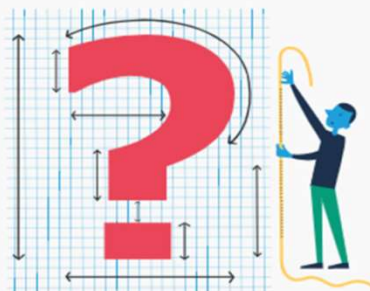


NY VEILEDER I SAMFUNNSØKONOMISKE ANALYSER

Lansering av ny veileder 13. juni 2023

Utredning og analyse av statlige tiltak

Alle statlige tiltak som forventes å gi virkninger for andre, skal som hovedregel følge utredningsinstruksen for å sikre gode beslutningsgrunnlag før du iverksetter tiltakene. Her får du veiledning i hva en utredning er, hvor grundig du bør utrede og hvordan du gjennomfører en utredning.



Hva er en utredning?

Innføring i hva en utredning er, informasjon om og ansvar for utredningsinstruksen

Hvor grundig skal du utrede?

De tre utredningsnivåene: minimumsanalyse, forenklet analyse og samfunnsøkonomisk analyse, kriterier for valg av utredningsnivå

Hvordan organisere utredningsarbeidet?

Organisere arbeidet med utredningen, sjekklister ved utarbeiding av statlige tiltak, bestilling av utredning

Krav til involvering og høring

Krav til høringsprosessen og tidlig involvering av de som blir berørt av problem eller tiltak

Hva skal en utredning inneholde?

De seks spørsmålene som alltid skal besvares i en utredning, eksempler på gode utredninger

Samfunnsøkonomiske analyser

Hva er en samfunnsøkonomisk analyse, hvordan gjennomføre den, verktøy til arbeidet med samfunnsøkonomiske analyser

Veiledere

[Veileder til utredningsinstruksen](#)[Veileder i samfunnsøkonomiske analyser](#)

Veileder i samfunnsøkonomiske analyser

Samfunnsøkonomiske analyser bidrar til at politikere og andre beslutningstaker får kunnskapsbaserte, gjennomtenkte og transparente beslutningsgrunnlag når de skal ta stilling til forskjellige tiltak. Denne veilederen skal gjøre det enklere å gjennomføre og bestille analyser, og gir også råd til ledere i staten.

Forord

1. En innføring i hvordan statlige tiltak skal utredes
2. Samfunnsøkonomiske analyser som grunnlag for gode beslutninger
3. Hvordan gjennomføre en samfunnsøkonomisk analyse og følge opp kravene i utredningsinstruksen?

Kap. 3.1: Beskriv problemet og formuler mål (fase 1)

Kap. 3.2 Identifiser og beskriv relevante tiltak (fase 2)

Kap. 3.3 Identifisere virkninger (fase 3)

Kap. 3.4 Tallfeste, verdsette og vurdere virkninger (fase 4)

Kap. 3.5 Vurdere samfunnsøkonomisk lønnsomhet (fase 5)

Kort om prosessen med ny veileder

- Innhentet brukerinnstekt - spørreundersøkelse og intervjuer + andre rapporter
 - DFØ gjennomførte intervjuer med statlige virksomheter om bruk/utfordringer med dagens veileder
 - Spørreundersøkelse med 70 respondenter (direktorater, departementer, konsulentfirmaer)
 - Rapporter med ny innsikt
 - Arbeidsgruppe i DFØ med konsulent fra Menon
 - Referansegruppe med to møter og to skriftlige innspillsrunder
 - En del temaer pekte seg ut, slik som nullalternativet og ikke-prissatte virkninger.
 - Utvidet referansegruppe og invitert til innspill fra departementene (des. 22) – mange innspill – tatt tid å vurdere – sikre god forankring
- Rundskriv 109/21 ligger fast, endringene er for å gi bedre veiledning (presiseringer, eksempler, rydde i begreper mm.)



Veileder i samfunnsøkonomiske analyser

Seks spørsmål og åtte faser

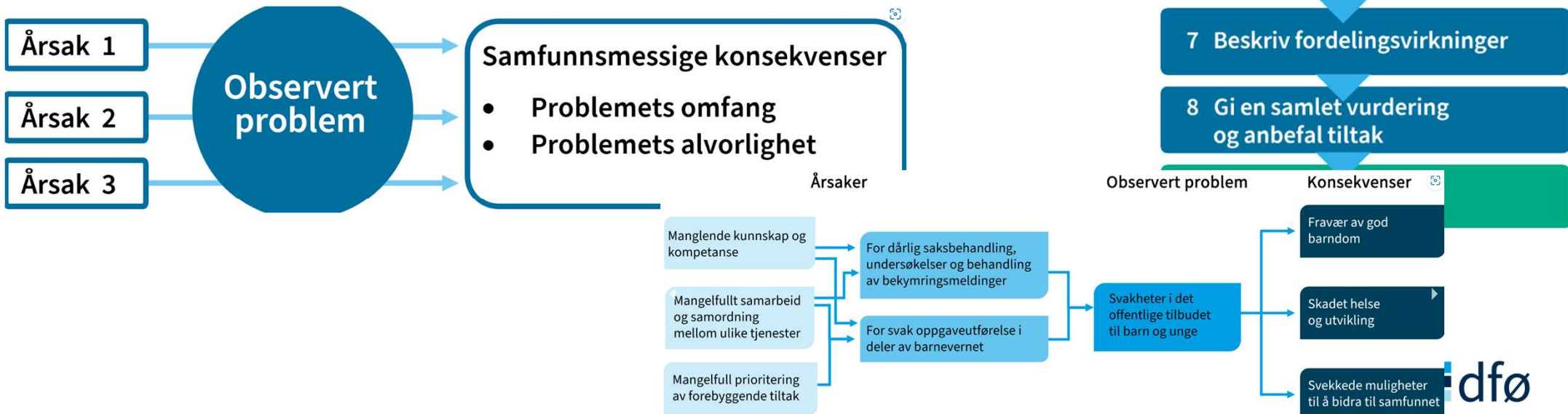
<i>Minimumskravene til utredningsinstruksen – de seks spørsmålene</i>	<i>Åtte arbeidsfaser i en samfunnsøkonomisk analyse</i>
<i>1. Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?</i>	<i>Fase 1 Beskriv problemet og formuler mål</i>
<i>1. Hvilke tiltak er relevante?</i>	<i>Fase 2 Identifiser og beskriv relevante tiltak og eventuell tilleggsanalyse om prinsipielle hensyn</i>
<i>4. Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?</i>	<i>s</i>
<i>4. Hva er de positive og negative virkningene av tiltaket, hvor varige er de, og hvem blir berørt?</i>	<i>Fase 3 Identifiser og beskriv virkninger Fase 4 Tallfest, verdsett og vurder virkninger Fase 5 Vurder samfunnsøkonomisk lønnsomhet Fase 6 Gjennomfør usikkerhetsanalyse Fase 7 Beskriv fordelingsvirkninger</i>
<i>5 – Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?</i>	<i>Fase 8 Gi en samlet vurdering og anbefal tiltak</i>
<i>6 – Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?</i>	<i>Fase 8 Gi en samlet vurdering og anbefal tiltak</i>

De seks spørsmålene er hva som skal besvares, mens de åtte arbeidsfasene er hvordan disse skal besvares

Kort om endringene

Fase 1: Beskriv problemet og formuler mål (og nullalternativet)

- Bedret (stegvis) veiledning på å «grave i» problemets årsak-observert-konsekvens
- Mer veiledning på målbeskrivelsen, fått inn årsak-virkningsdiagram og flere eksempler.
- Mer veiledning og vurderinger som skal gjøres ihht. nullalternativet



Kort om endringene

Fase 1: Beskriv problemet og formuler mål (og nullalternativet)

- Bedret (stegvis) veiledning på å «grave i» problemets årsak-observert-konsekvens
- Mer veiledning på målbeskrivelsen, fått inn årsak-virkningsdiagram og flere eksempler.
- Mer veiledning og vurderinger som skal gjøres ihht. nullalternativet

Fase 2: Identifiser og beskriv relevante tiltak:

- Ny veiledning på stegvis prosess for utforske mulighetsrommet, identifisere og sile ut relevante tiltak (m. eksempler)



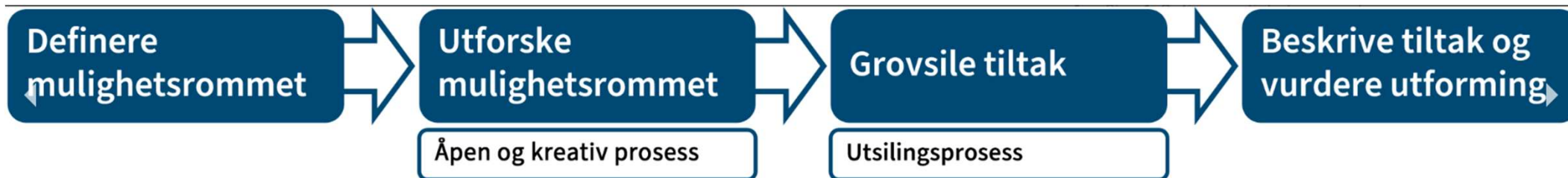
Kort om endringene

Fase 1: Beskriv problemet og formuler mål (og nullalternativet)

- Bedret (stegvis) veiledning på å «grave i» problemets årsak-observert-konsekvens
- Mer veiledning på målbeskrivelsen, fått inn årsak-virkningsdiagram og flere eksempler.
- Mer veiledning og vurderinger som skal gjøres ihht. nullalternativet

Fase 2: Identifiser og beskriv relevante tiltak:

- Ny veiledning på stegvis prosess for utforske mulighetsrommet, identifisere og sile ut relevante tiltak (m. eksempler). Beskrivelse av 4-trinnsmetodikken kan bidra til å finne tiltak med ulike ambisjonsnivåer.



Kort om endringene

Fase 1: Beskriv problemet og formuler mål (og nullalternativet)

- Bedret (stegvis) veiledning på å «grave i» problemets årsak-observert-konsekvens
- Mer veiledning på målbeskrivelsen, fått inn årsak-virkningsdiagram og flere eksempler.
- Mer veiledning og vurderinger som skal gjøres ihht. Nullalternativet

Fase 2: Identifiser og beskriv relevante tiltak:

- Ny veiledning på stegvis prosess for utforske mulighetsrommet, identifisere og sile ut relevante tiltak (m. eksempler)

Fase 3: Identifiser og beskriv virkninger

- Ny veiledning og stegvis tilnærming for å identifisere og beskrive virkninger, herunder etablere et årsaks-virkningsdiagram

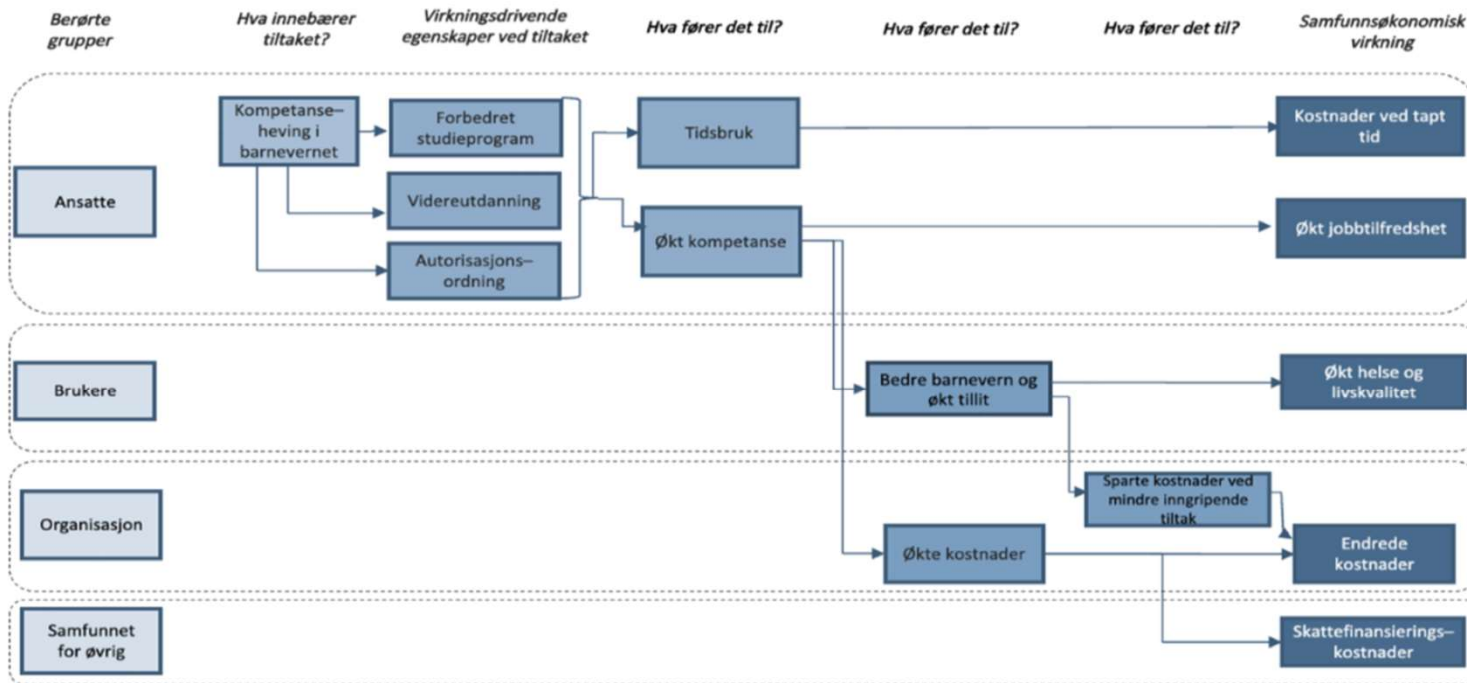


Kort om endringene

1 Beskriv problemet og formuler mål

2 Identifiser og beskriv

I tabellen under har vi satt opp årsaks-virkningskjeden, med utgangspunkt i eksempelet vårt med kompetansehevingstiltak i barnevernet.



Utvikling

Verdier

Økonomisk

Økøkonomi

Økonomisk analyse

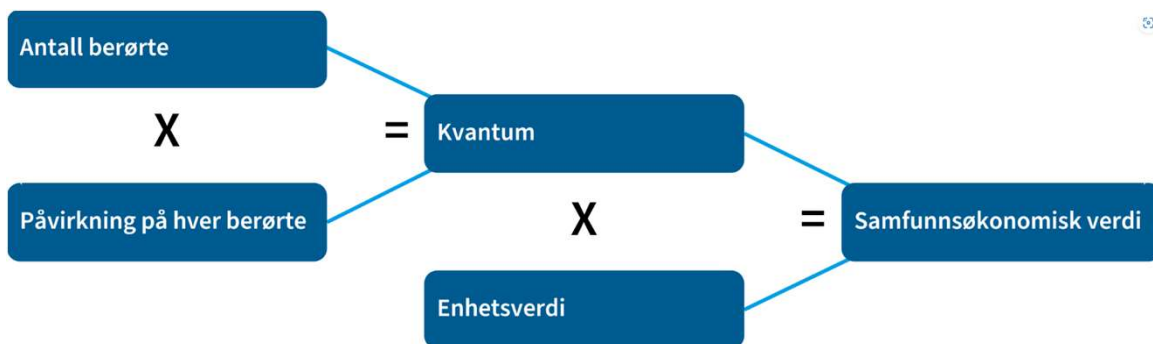
Økonomisk

Økonomisk

Økonomisk

Fase 4: Tallfeste og verdsette virkninger

- Mer integrert behandling av prissatte og ikke-prissatte virkninger
- Steg for steg tilnærminger/veiledning, og økt bruk av eksempler
- Mange strever med Ikke-prissatte-virkninger



- Stegvis veiledning på alle komponentene som utgjør den samfunnsøkonomiske verdien.
 - Steg 1. Vurder hvor mange som blir **berørt** av hver virkning.
 - Steg 2. Vurder hvor stor **påvirkning** tiltaket vil ha på hver enkelt berørt.
 - Steg 3. Vurder hvilken **enhetsverdi** som skal benyttes.

- 1 Beskriv problemet og formuler mål
- 2 Identifiser og beskriv relevante tiltak
- 3 Identifiser virkninger
- 4 Tallfest, verdsett og vurder virkninger
- 5 Vurder samfunnsøkonomisk

Tabell 3.3: Verdimatrisen – verktøy for å finne den samfunnsøkonomiske verdien av ikke-prissatte virkninger

Kvantum / Enhetsverdi	Liten	Middels	Høy
Stort negativt	Middels negativ	Stor negativ	Meget stor negativ
Middels negativt	Liten negativ	Middels negativ	Stor negativ
Lite negativt	Ubetydelig/inge	Liten negativ	Middels negativ
Verken positivt eller negativt	Ubetydelig/inge	Ubetydelig/inge	Ubetydelig/ingen
Lite positivt	Ubetydelig/inge	Liten positiv	Middels positiv
Middels positivt	Liten positiv	Middels positiv	Stor positiv
Stort positivt	Middels positiv	Stor positiv	Meget stor positiv

Fase 4: Tallfeste og verdsette virkninger

- Mer integrert behandling av prissatte og ikke-prissatte virkninger
- Steg for steg tilnærminger/veiledning, og økt bruk av eksempler
- Mange strever med Ikke-prissatte-virkninger

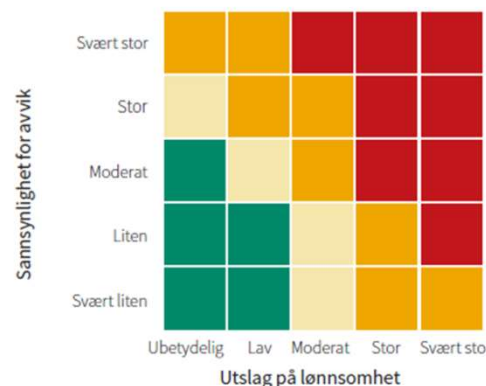
Fase 5: Vurder samfunnsøkonomisk lønnsomhet

- Mer utfyllende veiledning bla. om ulike begreper som; netto nåverdi, analyseperiode, levetid, kalkulasjonsrente mm.
- Sammenstilling og rangering av basert på prissatte og ikke-prissatte virkninger betydning for tiltakets samfunnsøkonomiske lønnsomhet – fremgangsmåte og tips (se tabell i veild.)
 - For å sørge for at sammenstillinger og rangeringer gjøres mest mulig konsistent ved utredninger innad og på tvers av ulike sektorer, bør man vurdere behovet for supplerende veiledning i sektor- og temaveiledere.

Fase 6: Gjennomføre usikkerhetsanalyse

Generelt sett noe mer utfyllende veiledning på:

- Kartlegging og klassifisering
- Gjennomføring av analysen
- Vurdere risikoreduserende tiltak
- Verdien av fleksibilitet – realopsjoner
- Føre-var prinsippet og sikre minimumsstandarder



Klassifisering av usikkerhetsfaktorer

Kritisk

Høy

Moderat

Lav

lutning

Fase 7: Beskrive fordelingsvirkninger

Hvordan virkningene av tiltakene fordeler seg mellom ulike grupper i samfunnet

- Mer utfyllende på i hvilken grad fordelingsvirkninger bør beskrives
- Eksempler på fordelingsvirkninger basert på bla. inntekt og geografi

Fase 8: Gi samlet vurdering og anbefale tiltak

- Mer veiledning på fremgangsmåten for hvordan dette kan fremstilles for beslutningstaker

Kapittel 4 - med utvalgte temaer i samfunnsøkonomiske analyser

Vedlegg - med eksempel på identifisering av virkninger, og om verdsetting av klimagassutslipp

